ANTROJI DALIS

DRAUGAS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1988 m. spalio mėn. 1 d. / October 1, 1988 Nr. 192 (35)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Apie literatūros profesionalumą ir išeiviją

Ar gali būti profesija atsieta nuo kūrybos? Tai įdomus klausimas, ne kartą iškilęs ne vienam rašytojui. Į sudėtingą klausimą sunku rasti vienareikšmį atsakymą, gyvenimas dažnai padiktuoja prieštaringas versijas. Priimta manyti, jog profesionalus rašytojas yra tas, kuris rašymą laiko savo pagrindiniu užsiėmimu ir pragyvenimo šaltiniu. Bet ar pats profesionalizmas užtikrina talentingų literatūros kūrinių atsiradimą? Nedrąsu kategoriškai teigti, visgi kūrėjas yra kažkas daugiau nei profesionalas, o šedevrų gimimas — gan užgaidus dalykas.

Devintajame šių metų *Pergalės* žurnalo numeryje išspausdintas rašytojo Mykolo Karčiausko pokalbis su vengrų literatūros mokslininku, lietuvių literatūros vertėju į vengrų kalbą Endre Bojtar. Aptarta nemažai temų, liečiančių daugiausia Lietuvos literatų kūrybą, užsiminta ir apie išeivijoje rašančius. Karčiauskas savo pašnekovą Bojtarą paakino plačiau pasisakyti apie išeivių kūrybą. Endre Bojtaras, trumpai paminėjęs, jog šiuolaikinės poezijos kūrimo centras kurį laiką buvo lietuvių išeivijoje, o jos kūrėjai — veikiami užsienio poezijos, svečias iš Vengrijos pridūrė: „Lietuvių emigrantų literatūrinio, kultūrinio darbo sąlygos, kaip žinai, yra skurdžios. Jie nėra profesionalai. Tai daugiausia inžinieriai, konstruktoriai, laisvalaikiu dirbantys literatūros, kultūros darbą."

Šie vengrų literatūros mokslininko Endre Bojtaro teiginiai apie lietuvių išeivijos rašytojus mažų mažiausiai yra dezinformatyvūs, išplaukiantys iš jo paties paviršutiniškų žinių ar tendencingos ideologijos. Mat dauguma išeivijos rašytojų nėra jokie inžinieriai nei konstruktoriai, laisvalaikiu žaidžiantys literatūra.

Dauguma vyresniosios kartos rašytojų nepriklausomoje Lietuvoje yra baigę universitetus, įsigiję humanitarines specialybes ir jau spėję pagarsėti savo kūryba, o karo ir okupacijos kataklizmų nublokšti į užsienius, toliau studijavo ir tobulinosi Vakarų Europos universitetuose. Žinoma, išeivio įsikūrimas svetimame krašte nėra vien nesibaigianti šventė, daug sunkumų patyrė ir rašytojai. Bet dauguma dirbo išeivijos lietuviškų laikraščių bei žurnalų redakcijose, radijuje, dirbo leidybinį darbą, mokytojavo, dėstytojavo. Antai poetas Bernardas Brazdžionis dirbo *Lietuvių enciklopedijos* redakcijoje, vėliau žurnalo *Lietuvių dienos* redakcijoje, poetas Alfonsas Nyka-Niliūnas — JAV kongreso bibliotekoje, poetas Leonardas Andriekus yra kunigas ir literatūrinio žurnalo *Aidai* redaktorius, poetas Tomas Venclova profesoriauja Yale universitete, patys jauniausieji, užjūriuose gimę lietuviai poetai Saulius Kubilius, Vainis Aleksa, Eglė Juodvalkė turi aukštąjį humanitarinį išsilavinimą, mokytojauja, dirba radijuje.

Nederėtų pamiršti, jog šiandieninėje Lietuvoje daugelis rašytojų negyvena iš savo kūrybos, tokių tėra vienetai. Kiti dirba redakcijose, leidyklose, mokyklose, įvairiuose institutuose, net LTSR Ministrų taryboje... Anot Endre Bojtaro, tai ir jie ne profesionalai, nes jų literatūrinė kūryba nėra jiems pragyvenimo šaltiniu, o kuriama tik nuo valdiškos tarnybos atlikusiu laiku.

Išeivijos rašytojų sąlygų niekaip nepavadintume palankiomis, bet žodis „skurdžios" rėžia kultūringą ausį. Kaip tad pavadinti okupuoto krašto rašytojų kūrybines sąlygas, kuomet tauta masiškai garmėjo į ledinę Sibiro bedugnę, kuomet siautėjo rusiškasis šovinizmas Stalino ir kitokiais mundurais, kuomet komunizmo nešėjai atėmė iš tautos jos istoriją, uždarę visus archyvus, o nespėtas sunaikinti knygas sukišę į specfondus, ir kuomet imliausius protus atskyrė nuo pasaulinės literatūrinės raidos geležine uždanga ir socrealizmo vakuumu. Šitokias Tarybų Lietuvos rašytojų sąlygas, kur ne tik kiekvienas žingsnis, bet ir žodis režimo reglamentuojamas, „skurdžiomis" jau nebepavadinsi, kur kas labiau tiktų žodis „pasibaisėtinos". Tai yra mūsų tautos drama, ją skaudžiai išgyvena tiek išeivijos, tiek Lietuvos kultūrininkai.

Prieš gerus du dešimtmečius išeivijos rašytojas Antanas Škėma parašė *Baltą drobulę*, romaną, nenusileidžiantį nei Kerouac, nei Salinger šedevrams. Tuo metu sutarybintoje Lietuvoje kuriantys vadinamą profesionalią literatūrą mito tik komunistų lozungais ir sprangia režimo duona, apie tokias meno aukštumas net nesvajota. Taip, Škėma dirbo paprastu darbininku, iš rašymo negyveno, bet ar dėl to jis tėra literatūros mėgėjas? Neretai atsitinka, jog kūrėjai negali pragyventi iš savo meno, bet jie gyvena menu, ir tai jiems y a kur kas svarbiau.

Pilietinio Ispanijos karo metu, diktatoriaus Franco režimo laikais, daug žymių ispanų poetų paliko gimtinę. Tarp jų buvo ir poetas Juan Ramon Jimenez, emigracijoje kūręs dar 22 metus ir 1956 m. gavęs literatūrinę Nobelio premiją. Nobelio premijos laureatų Česlavo Milošo ir Josifo Brodskio biografijos taip pat iškalbingi pavyzdžiai, jog tikram kūrėjui reikia tik talento. Visa kita — tik stimuliuojančios arba slopinančios aplinkybės.

Edita Nazaraitė

Šiame numeryje:

Dėl rašytojų profesionalumo • PEN kongresas Korėjoje • Jurgio Gliaudos „Atolas — koralų sala" • Žvaigždės mirtis • Vakaras su Sigitu Geda ir Regimantu Adomaičiu • T. S. Eliot šimtmečiui • Algimanto Bučio „Tremtis" • Dainos ir muzikos menininkai • Chicagos teatruose

Tarptautinio PEN klubo kongrese Korėjoje

TOMAS VENCLOVA

Ne kiekvienas žino, kad Azijoje yra antroji Berlyno siena — ko gero, niūresnė už tą, kuri stūkso Europos centre. Tai demarkacijos linija tarp Šiaurės ir Pietų Korėjos. Prie jos galima netrikdomai prieiti tik vienoje vietoje — Panmunjom. Tas kaimas, — tiksliau pasakius, buvęs kaimas, — per Korėjos karo paliaubas 1953 metais liko perkirstas pusiau ir ligi šiol tebegyvena fronto gyvenimą. Pietų Korėjos sostinė Seoul — didelis, taikingas ir gyvas miestas: sunkoka patikėti, kad vos keli kilometrai į šiaurę nuo jo prasideda karinė zona, kur prieštankinių įrenginių ir įtvirtintų rajonų tankumas gal didesnis, negu bet kur pasaulyje. Tarp Šiaurės ir Pietų Korėjos nėra ne tik diplomatinių ar kitokių santykių, bet iš viso jokio ryšio: neveikia nei transportas, nei paštas, giminaičiai abipus linijos jau keturiasdešimt metų nieko nežino vieni apie kitus. Šiaurės Korėjos režimas — vienas nedaugelio likusių šioje žemėje grynai stalinistinių režimų. Pietų Korėjoje ilgus metus po karo viešpatavo dešinioji diktatūra, primenanti Franco diktatūrą Ispanijoje: žinoma, su beprotiška ir megalomaniška Kim Il Sungo valdžia šiaurėje jos nė iš tolo nepalyginsi, bet demokratija irgi nepavadinsi. Tačiau visiškai neseniai Pietų Korėja ėmė staigiai keistis: šiandien ji yra ne tik ekonomiškai klestinti, bet jau ir politiškai normali valstybė. Tą normalizaciją, sakytum, vainikuoja Seoule surengta 1988 metų vasaros olimpiada. Prieš pat ją, rugpjūčio gale — rugsėjo pradžioje, korėjiečiai organizavo savo sostinėje ir „literatūrinę olimpiadą" — penkiasdešimt antrąjį Tarptautinio PEN klubo kongresą.

일 보 西紀 1988年 9月 1日 木曜日

蘇 리투아니아 태생 망명詩人

펜大会美대표 토머스 멘슬로바氏

11년만에 다시 訪蘇초청 "改革정책 신뢰"

「反體制」로 추방…"前妻 한국인"

인터뷰

Seoulo dienraštis „Chosun Ilbo („Korėjos naujienos") šių metų rugsėjo mėn. 1 d. išspausdino interview su Tomu Venclova, dalyvavusiu Tarptautinio PEN klubo kongrese Korėjoje kaip išeivių PEN centro delegatu, ir įsidėjo jo nuotrauką.

Į kongresą atvyko bene 800 rašytojų iš trisdešimt penkių pasaulio šalių. Jis buvo vadinamas — turbūt perdėtai, bet ir ne be tam tikro pagrindo — susitaikymo kongresu. Jame dalyvavo — ir, atrodo, nesipyko — tiek komunistinės Kinijos, tiek antikomunistinio Taiwano delegacijos. Pirmąsyk po ilgos pertraukos atvyko Lenkijos PEN centro atstovas, puikus poetas ir Česlavo Miłoszo bičiulis Artur Międzyrzecki. Lenkų PEN centre visada spietėsi opoziciniai rašytojai (kitokių šiandieninėje Lenkijoje, tiesą pasakius, beveik ir nėra); todėl generolo Jaruzelskio valdžia po karinio perversmo buvo jį uždariusi. Pasaulio viešosios nuomonės ir pačios lenkų tautos spaudimas padarė savo: centrą teko vėl pripažinti ir leisti jam netrikdomai veikti (tai geras ženklas ne tik Lenkijai, bet visai Rytų bei Vidurio Europai). Pagaliau atvažiavo keli stebėtojai iš TSRS — garsus, nors ne per geriausias poetas Jevtušenka, liberalaus žurnalo *Ogoniok* redaktorius Korotičius, labai padorus pusiau disidentinis prozininkas Bitovas ir oficialiosios rašytojų sąjungos funkcionierius Karpovas. Buvo, beje, ir tikras disidentas - baškirų tautybės rašytojas Achmetovas, apie dvidešimt metų išlaikytas kalėjimuose ir psichiatrinėse ligoninėse, dabar gyvenąs Vakarų Vokietijoje. Naujos nuotaikos bei reformos komunistiniame pasaulyje ne vienam kongreso delegatui kėlė vilčių; tiesa, pasižiūrėjus į demarkacinę liniją prie Panmunjom kaimo, tos viltys atrodė gana trapios...

TSRS jau ne pirmi metai nori įstoti į PEN klubą. Ligi šiol tam užkirsdavo kelią arogantiškas reikalavimas uždaryti latvių ir estų PEN centrus, įsteigtus nepriklausomybės laikais ir veikiančius išeivijoje. Dabar, Gorbačiovo periodu, tas reikalavimas jau nebekeliamas (sakyčiau, tai didelis pabaltiečių laimėjimas, prilygstąs laimėjimams, apie kuriuos šiandien išgirstame iš Vilniaus, Talino ir Rygos). Kliūtį sudaro ir PEN chartija, kuri reikalauja iš rašytojų — PEN klubo narių kovoti su cenzūra, už žodžio ir spaudos laisvę. Kol kas ją pasirašyti išdrįso, kiek žinau, tik vienas TSRS gyvenantis ir viešoje spaudoje besireiškiantis autorius — Leningrado poetas Aleksandras Kušneris (tą Josifo Brodskio bičiulį šiek tiek pažinojau — jis kartkartėmis apsilankydavo ir Vilniuje). Tačiau, reikia manyti, ir šita kliūtis bus įveikta. Drąsių opozicinių rašytojų tarybinėje imperijoje dabar jau gana gausu. Žinoma, valdžia bandys juos praskiesti beverčiais oficioziniais autoriais arba tokiais šiaudiniais liberalais, kaip Jevtušenka. Kaip atrodys tenykštis PEN centras, jeigu jis bus sukurtas, priklausys nuo daugelio aplinkybių ir nepaskutinėje vietoje nuo demokratinių jėgų spaudimo; bet manau, kad jis gali vaidinti ir teigiamą vaidmenį.

Tiesą sakant, kalbama apie kelis PEN centrus (didžiausias skaičius, leidžiamas vienoje šalyje — penki): tarybiniai stebėtojai užsimindavo apie galimus centrus Rusijoje, Kaukaze, Vidurinėje Azijoje, Ukrainoje-Gudijoje ir Pabaltijy. Pastarasis klausimas mums, aišku, labiausiai rūpi. Tarybinis Pabaltijo PEN centras prieštarautų Pabaltijo suverenumui, juo labiau, kad Latvijos ir Estijos centrai seniai egzistuoja ir sėkmingai veikia (tai beveik tokia pat nepriklausomybės relikvija, kaip tautinė vėliava ir himnas). Tuo reikalu latvių, estų delegatai ir vienintelis lietuvių delegatas — aš pats — kuluaruose nemažai diskutavo su rusų rašytojais. Reikia pasakyti, tos diskusijos buvo korektiškos ir gal net konstruktyvios. Latvių ir estų rašytojai emigrantai jau yra zondavę tautiečius rašytojus krašte: visi, su kuriais kalbėta, reiškė entuziastišką norą jungtis prie esančiųjų Latvijos ir Estijos PEN centrų. Rusų rašytojai — bent jau tie, kurie kongrese buvo — tokiai galimybei nesipriešino, netgi sakė, kad tai padėsią „sutaupyti" vieną centrą, kuris galėsiąs atitekti, pavyzdžiui, „šiaurės tautoms... Lieka atviras Lietuvos centro klausimas, kadangi nepriklausomybės metais nepasirūpinome jo įsteigti. Latvių delegatė Velta Snikere iškėlė projektą kurti jungtinį lietuvių-latvių centrą su svarbiausiąja būstine Stockholme. Įmanomi ir kitoki sprendimai. Koks sprendimas bebūtų priimtas, manau, svarbiausia pabrėžti tiek Lietuvos suverenumą, tiek ir tą faktą, kad lietuvių literatūra krašte ir išeivijoje tėra viena.

Apie Lietuvą buvo kalbėta ir kalinamų rašytojų komitete — deja, ten lietuvius tenka minėti jau nebe pirmi metai. Politkalinių skaičius tarybinėje imperijoje dabar sumažėjo, ir netgi gerokai, bet ten vis dar priskaičiuojama apie dvidešimt asmenų, laikomų nelaisvėje už savo minčių reiškimą raštu. Jų tarpe yra Gintautas Iešmantas, Viktoras Petkus, Balys Gajauskas, priimti įvairių PEN centrų garbės nariais. Komitete galėjau pranešti kai kurių viltingų žinių — pavyzdžiui, kad Iešmantą pradėjo užtarti oficialieji Lietuvos rašytojai ir Persitvarkymo sąjūdis (grįžęs iš Korėjos sužinojau, kad užtariami jau ir Gajauskas su Petkum). Tačiau jų padėtis vis dar nėra pasikeitusi. PEN klubas tuo reikalu kovoja labai seniai. Kol visi kalinami rašytojai nebus paleisti, TSRS įstojimas į PEN klubą mažų mažiausiai abejotinas.

Kalinamų rašytojų, žinoma, yra ir kitur, ne tik komunistiniuose kraštuose, bet ir Turkijoje, Pietų Afrikoje, Kenijoje, Irane. Kartais — sakysime, Irane — juos baisu net užstoti, nes užsienio dėmesys gresia jiems mirtimi. Visiškai nieko nežinoma apie rašytojus Šiaurės Korėjoje, čia pat už demarklinijos ... Keli autoriai kali ir Pietų Korėjoje, kuri buvo kongreso šeimininkė. Tai daugiausia komunistinio stiliaus radikalai — taigi, mano manymu,

(Nukelta į 3 psl.)

Oklahoma City, Oklahoma — vaizdas nuo Myriad Gardens, 1987. Nuotrauka Algimanto Kezio

Iš ruošiamos 17-osios Lietuvių fotografų metinės parodos, kuri vyks Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, nuo 1988 m. spalio 21 iki 30 dienos. Parodos konkurso tema — „Miestas".

Išeivijos atolas

ANATOLIJUS KAIRYS

Jurgis Gliauda. ATOLAS — KORALŲ SALA. Romanas. Antroji laida. Londonas: Nidos knygų klubas, 1987. 272 psl. Kaina — 9 dol. Gaunama „Drauge".

*

Jurgio Gliaudos romanas *Atolas — koralų sala* yra kūrinys apie išeivijos jaunimą — antros ir trečios generacijos atolą. Jis prasideda koncertu, kurį surengia bendradarbiavimo su pavergtu kraštu entuziastai „solistui iš Vilniaus". „Kur bakūžė samanota" sutraukia į salę apie porą šimtų jaunos auditorijos, kur girdimi net „bravo" ir „bis";

Čia buvo visi vietinio jaunojo išeiviškojo pasaulio, kurie buvo „kas yra kas". Tai buvo antros, net trečios pabėgėliškos masės atžalos, amerikiniuose universitetuose treniruoti, virtuoziškai valdą finansinius ir profesinius turtus krašte, kuris jų tėvams buvo šiurkšti naujovė (p. 7).

Šių antros ir trečios kartų tipai romane ir figūruoja. Graži ir įvairi, nemažiau nuostabi jų galerija. Kad būtų lengviau šiuos tipus suprasti (nors iš esmės jie mums gerai pažįstami), turime susipažinti su jų charakteristikomis bent trumpai. Lyg ir nugarkauliu eina Rikantų šeima: tėvas Zenonas ir jo du sūnūs — Feliksas, 27-rių metų, ir Vincas, 24-rių, abu dar nevedę. Feliksas — mokslus baigęs inžinierius, technologas su gražiu atlyginimu, turįs „slaptą ryšį su Elvira Estrada", mylįs ją valdininkišku principu „alga ir aistra, aistra ir alga" (p. 15). Vincas — studentas humanitaras, studijuoja psichologiją, svajoja būti kunigu misionieriumi, vykti į atsilikusius kraštus apaštalauti. Jų tėvas — našlys, prisiekęs patriotas, išleidęs abu sūnus į mokslą, tikisi sulaukti mažiausiai dvylika vaikaičių, idant lietuvių tauta neišmirtų. Jis nuolat kala vaikams lietuvybės ir tautiškumo idėjas, šviečia juos, neleidžia nutolti nuo lietuviškojo geto. „Universitetą

Jurgis Gliauda — Nuotrauka Vytauto Maželio

baigei, tarnybą gavai karališką, o kur žmona?" (p. 20.). „— Man žūtbūt reikia dvylikos anūkų. Tau tenka šeši ir Vincui šeši. Kol Vincas studijuoja, jo nekalbinu. Bet šeši iš jo tai mano šalpos sąlyga" (p. 20).

Be šios „anūkų" prievolės, senasis Rikantas sūnums turi ir daugiau: išaugti ištikimais patriotais, gerbti tautines tradicijas, nepabėgti iš lietuviškojo ratelio. Todėl jis yra prieš visokius koncertus bei poezijos rečitalius svečių iš už Atlanto. „Tu nelankyk tarybinių rekolekcijų. Tai politinis manevras. Jie giria upelius su skaidriu vandeniu ir stebi, ar apsiverksime" (p. 29). Toks Zenono Rikanto pasaulis — mums visiems gerai pažįstamas ir išgyventas. Svarbiausia yra tai, kad jo vaikai Feliksas ir Vincas tėvo klauso, jį gerbia ir nepabėga.

Felikso draugas Dovas Vingra, 29 metų, — irgi inžinierius su geru atlyginimu, spėjęs vesti ir žmoną jau prarasti įspūdingam latviui, už save tvirtesniam ir vyriškesniam, tačiau nenustojęs jos mylėti, kasdien žiūrįs į jos nuotrauką ant spintos durų. Jis planuoja išvykti į Arabiją, dirbti alyvos laukuose, kad ten, toliau nuo žmonos ir lietuvių galėtų užsimiršti, iškęsti panieką, o gal ir naują meilę atrasti, ko gero „haremą". Dabar jis „merdi, geria alų, vaidina žmogų, kuris tebesidomi gyvenimu, kalba apie milžiniškus chemikų atlyginimus Arabijos dykumose" (p. 16). Ir jis, kaip ir Feliksas, lietuvybės neišsižada.

Jo žmona Lora, pabėgusi su latviu, veiksme mažai dalyvauja, bet daug veikia kitus netiesiogiai, nes apie ją visi kalba.

Lora Vingrienė buvo reto dailumo moteris. Ji mokėsi modeliavimo meno, ji buvo modelis iš viršaus ir iki sielos gelmių. Ji visa buvo rūpestingai išieškota poza. Savaime aišku, kada ji reklamuoja ekrane lovas, vyrai žiūrovai į reklamuojamas prekes nežiūri. Reklamoje viešpatauja Lora — jos liemuo, jos veidas, jos ilgi, aistringi pirštai, kuriais ji glosto reklamuojamas prekes (p. 15).

Koncerte Feliksas pastebi jaunutę Vilbeną Gudaitytę:

Ji buvo žavi: jos balta suknia su mėlynomis siūlėmis buvo panaši į graikiškos antikos tuniką, kuri leidžia matyti kūno formas ir smaguriauti vaizduote. Vilbena buvo blondinė. Jos akys buvo vadinamos „rugiagėliškomis". Lengvai, kaip plasnojanti plaštakė, Vilbena praėjo netoli grupės, kur Feliksas stovėjo su rūkstančia cigarete (p. 11).

Vilbena dirba ligoninėje gailestingąja seserimi ir studijuoja. Ją Feliksas Rikantas įsimyli ir svajoja vieną dieną vesti. Romano antroje pusėje Vilbena pasidaro centrine viso veiksmo figūra ir skaitytojams įdomiai ir įspūdingai atveria, galima sakyti, nunuogina kitų svarbių veikėjų dvasinį skurdumą, sielos menkavertiškumą.

Elvira Estrada — gražuolė su varno spalvos plaukais, Felikso aistros žaibolaidis, jo uostas, kada ūpas ieško ramybės, „keistas, lakoniškai neapibūdinamas erotinis padaras... moterys buvo prarajos, o vyrai buvo jų aukos... balansas baigdavosi katastrofa" (p. 19). Janis Milts — latvis, „stambus pareigūnas televizijos reklamų gamyboje" (p. 15). „Poetas, tobulai nusiskutęs, dvelkiąs brangiais kvepalais" (p. 56). Beverly Katz — žurnalistikos studentė, 23-jų metų, „mokėjo bučiuotis sultingai, kietai prispausdama lūpas: už lūpų buvo lygių, puikių dantų barikada, barikada prieš flirto nutiesimą toliau" (p. 51). Jai patiko Girinis, todėl, kad jis turėjo keistą vardą I-PO-LI-TAS ir nemažiau keistą rašymo idėją. Vanda Širkaitė — ligoninės raštinės tarnautoja, pusšimčio metų, senmergė, nes Zenonas Rikantas jaunystėje ją mylėjo, bet vedė kitą, todėl ji „niekad neturėjo palankių nuomonių apie vyrus" (p. 214).

Dovas Vingra vaidina apsišvietusį ir tautiškai susipratusį inteligentą, jis turi gausią biblioteką, bet knygos tik su kietais viršeliais ir tik išleistos Vilniuje, ne išeivijoje. Bet ir Vilniuje išleistomis knygomis jis nesidomi, neturi laiko nei noro jas skaityti, telaiko salono papuošalui, reprezentacijai. Įtraukiamas ir garsėjantis literatūrinėmis recenzijomis, neva rašytojas Ipolitas Girinis, esąs ant ribos tarp jaunimo ir senimo pagal dabartinio jaunimo amžiaus standartus. Šis tipas „buvo bent trisdešimt penkerių, saikingai plikteléjęs, stambianosis, sarkastiško šviesių akių žvilgsnio" (p. 34). Jam „visos knygos atrodė anemiškos, sunkios, negyvo vaisiaus užuomazgos ant sausos šakos" (p. 48). Vėliau paaiškėja, kad ne knygos, o jis pats yra anemiškas, priedo chaotiškas.

Tokia yra *Atolo — koralų salos* tipų galerija. Jie visi žino, kas jie yra, kas buvo jų tėvai, kad jų tėvynė rusų okupuota, visi jie trokšta lietuviškame gete, stengiasi išsivaduoti, išplaukti į „plačiuosius tarptautinius vandenis", išgarsinti savo tautos vardą ir t.t. Nežiūrint jų išprusimo, turto, gerų tarnybų ir kalbėjimo angliškai — jie yra tipiški išeivių vaikai, nenutolę nuo tautinių interesų erdvės, nei savųjų žmonių. Besisielodami garsu ir noru išsivaduoti iš lietuviško geto, jie sugalvoja prasiveržti į amerikiečių forumą su lietuviškai parašytos, tačiau amerikietiškos tematikos knygos vertimu. Tam jie nesigailės nei pinigų, nei laiko, nei pastangų. Tokiam romanui pasisiūlo būti mecenatu Dovas Vingra, o parašyti užsiangažuoja Ipolitas Girinis, talkinamas savo meilužės Beverly Katz, su kuria „susipažino pornografinės estetikos kurse" (p. 50).

„Vyrai, paleiskime satelitą į tarptautinę literatūrinę stratosferą... Girinis parašys atvirą, žiaurią, apnuoginančią amerikiečių gyvenimą knygą. Ir bus trumpa, lemtinga pastraipėlė; ‚vertimas iš lietuvių kalbos'! Sensacija... Knyga ne apie etninės mažumos reikalus, kas Amerikoje masėms svetima. Apie juos pačius, apie amerikiečius, juos apnuogina, juos aplenkia, juos demaskuoja. Skaitys, griebs" (p.38).

Ši idėja daugumą užintriguoja, ta proga daug geriama, kalbama, susirenkama... Ipolitas Girinis, Beverly Katz drąsinamas ir viskuo tenkinamas, sutinka tokią knygą parašyti, tik bėda, kad jis nežino nei ką rašyti, nei kaip romaną pradėti. Fantazuoja, svarsto, net Kafką prisimena, ieško siužeto, tačiau pirmo sakinio neįstengia sumegzti. „— Ar knygai nepakenks prierašas, tai vertimas? — paklausė Feliksas. — Argi Kafkai kenkė pastaba, kad vertimas? — paklausė į klausimą Girinis" (p. 41).

270 puslapių knygos gale paaiškėja, kad Ipolitas Girinis negali tokios knygos parašyti ir neparašys; Feliksas ir Vincas lieka nevedę ir nežinia kada ves; Dovas Vingra į Arabiją neišvyksta, nors knygos savaitėmis guli supakuotos ir paruoštos kelionei; Rikantas Vilbenos neves, nors užperka laive dvi kajutes „intymiai kelionei"; Vincas į kunigus neišeis; Vanda ir liks senmerge — visų gyvenimas netvarkingas, chaotiškas, stokojantis energijos rimtam tikslui ar veiksmui.

Vilbeną Gudaitytę ištinka asmeniška nelaimė, kurią autorius teisingai vadina tragedija — ją, grįžtančią naktį iš darbo, užpuola kažkoks kriminalistas ir išprievartauja. Vilbena — tragiškas charakteris, ir Gliaudai pavyko jį idealiai išvystyti — dėl jos labiausiai skaitytojai jaudinasi ir jos istorija kiekvieną skausmingai paliečia. O jos nelaimė visiškai sužlugdo kai kuriuos personažus, juos paversdama menkaverčiais žmonėmis. Ipolitas Girinis, iki šiol neradęs geros temos savo knygai, dabar, Beverly paakintas, turės apie ką rašyti, Tačiau neateina į galvą mintis, kad vadinamasis „rape" Amerikos didmiesčiuose yra „kasdieninė istorija", nieko nestebinanti. Vingra visai šio klausimo nesvarsto, nes tai jo neliečia. Feliksas, nežiūrint, kaip Vilbeną mylėjo, atsisako ją vesti, nes ji esanti jau „sutepta" ir gyvenimui nebetinkanti. „Vilbena nebe Vilbena" (p. 226). Būtų gera tema teologui ar psichologui pagvildenti iš esmės, ar išprievartavimas moterį sutepa? Mano nuomone, tik neištikimybė moterį, kaip ir vyrą, sutepa, bet nelaimė žmogaus negali sutepti. Panašiai galvoja Vincas Rikantas — jis sutiktų Vilbeną vesti, atsisakytų kunigystės svajonių, jei Vilbena sutiktų už jo tekėti, o patyręs, kad mergaitė bandė net nusižudyti, jis vienas skaudžiai ir žmogiškai jos nelaimę išgyvena.

Vilbena, atsigavusi ir sustiprėjusi, sužino, kad ši jos tragedija atbaidė Feliksą, kurį ji spėjo karštai pamilti. Jos gyvenimas sunaikintas, ji nebegali jo tęsti šioje draugų aplinkoje. Ji su teta Vanda nusprendžia persikelti į kitą miestą ir ten pradėti gyvenimą iš naujo. Bevažiuojant naktį įvyksta autoavarija ir jos abi žūsta. Jų mirtis tematiškai nėra pateisinama, nes persikėlimas į kitą vietą romanui suteiktų tinkamą pabaigą.

Jurgiui Gliaudai pavyko duoti gerą kūrinį mūsų skaitančiai visuomenei, įžvalgiai apibūdinant dabartinio jaunimo — išeivijos atolo — veiksmus ir jėgą, gerus norus ir trūkumus, o labiausiai stoką energijos bei tinkamo pasiruošimo tautinei veiklai ir lygiai — savo asmeniškai gerovei. Dėl to veikėjus ir ištiko idėjinis fiasko.

Žvaigždės mirtis

ALEKSANDRAS RADŽIUS

Atsibudus ugnelė pakyla
Ir plaukus šukuoja lengvai.
Akmenėlio akmenio sielą
Šildo šilti pelenai.

Kazys Bradūnas

Pirotechnika ir adrenalinas

Pernai, metų pradžioje, suskambo spauda, televizija, radijas visais savo žinių skleidimo kanalais, kad šios apvalios Žemės gyventojai žinotų: mirė žvaigždė. Sprogo, kaip išsipūtęs balionas.

Mirtis — liūdesio debesis. Bet astronomams džiaugsmas. Ir kaip nesidžiaugsi? Juk tai kosminė pirotechnika. Supernova! Taip arti. Net nuoga akim matoma. Adrenalino antplūdis paskatino astronomų širdis smarkiau iš džiaugsmo plakti. Kokia puiki proga patikrinti modernių teorijų teisingumą. Apie mirštančios žvaigždės paskutinių minučių agoniją. Pirma proga tiesioginio stebėjimo duomenimis kai kurias teoretines išvadas patvirtinti, kai kurias pakoreguoti, o kai kurias ir atmesti. Supernova astronomams didesnis įvykis, negu garsiosios Halley kometos pasirodymas.

Dabar, po gerų metų, ištyrę stebėjimų duomenis, astronomai daug daugiau detalių sužinojo, kaip ir kodėl žvaigždė miršta. Astronominėj literatūroj toji supernova vėl tapo aktuali.

1987A

Ją surado Kanados astronomas Ian Shelton 1987 m. vasario 24 d. apie 12 val. 30 min. naktį, fotografuodamas padangę Las Campanas observatorijoj Andų kalnuose, Čilėje. Oficialiai supernova pažymėta 1987A.

Ji surasta Didžiajam Magelano debesy. Tai nedidelė galaktika, Paukščių tako satelitas, matomas nuoga akim Pietų pusrutulyje. Iki jo 160,000 šviesmečių.

Iš ankstyvesnių foto plokštelių ir iš pozicinių skaičiavimų astronomai nustatė, kad sprogo viena tos galaktikos žvaigždė Sanduelak -69°202. Taip vadinama dėl to, kad įregistruota į astronomo Nicholas Sanduleak katalogą, kurį jis sudarė 1968 metais. Toliau mes tą žvaigždę, kad paprasčiau būtų, vadinsime tiesiog Sanduleak, kiek prasilenkdami su tikslumu. Toji žvaigždė yra teleskopinė, 12 ryškumo. Ji mums šviečia apytikriai 8800 kartų silpniau negu Šiaurės žvaigždė. Iš tikrųjų ji daug didesnė ir šviesesnė už mūsų Saulę. Ji karštas, mėlynas supermilžinas, kurio masė dvidešimt kartų didesnė už Saulės.

Sprogimo jėga fantastiška. Spektro analizė rodo, kad erdvėn išmestos žvaigždės masės sprogimo pradžioje lėkė tolyn apie 18,300 km per sekundę greičiu. Jei erdvėlaiviai galėtų išvystyti tokį greitį, tai Mėnulį pasiektų ne per tris dienas, bet maždaug per 20 sekundžių. Vėliau sprogusios žvaigždės medžiagų greitis kasdien lėtėjo po 780 km per sekundę. Bet kodėl žvaigždė sprogsta? Kas jai atsitinka?

Baltasis nykštukas

Visas žvaigždės gyvenimas yra nuolatinė kova tarp gravitacijos ir vidinių radiacijos jėgų. Gravitacija stengiasi suspausti žvaigždę į mažesnį tūrį, o vidinis radiacijos spaudimas ją išplėsti. Kai tos jėgos išbalansuotos, žvaigždė yra pastovi. Bet jeigu viena kuri jėga ima dominuoti, įvyksta struktūrinis pasikeitimas.

Žvaigždė yra milžiniška branduolinė bomba. Joje vyksta nepaliaujamas sprogimas, nuolatinė branduolinė reakcija, kurioje vandenilis virsta heliu. Tad vandenilis yra žvaigždės kuras. Ateina laikas, kada tas kuras pasibaigia. Radiacinis spaudimas sumažėja. Gravitacija tada ima dominuoti, ir žvaigždė traukiasi. Besitraukiant, branduoly vėl kyla temperatūra. Čia jau žodį taria žvaigždės masyvumas. Jei žvaigždė, anot boksininkų, yra „lengvo svorio", t.y. mažesnė kaip keturių Saulės masių, jos branduolys jau taip nebejkaista, kad įsižiebtų nauja branduolinė reakcija. Gravitacijos jėga toliau spaudžia žvaigždę, jos branduolys tampa toks tankus, kad sugriūna jame atominė medžiagos struktūra. Elektronai ir protonai tarpusavy susiglaudžia ir jau ima priešintis tolimesnei kompresijai. Žvaigždės struktūra labai pasikeičia. Pasidaro naujo tipo žvaigždė, astronomų vadinama baltuoju nykštuku. Visa jos masė jau suspausta į maždaug Žemės dydžio rutulį. Vienas arbatinis šaukštelis jos medžiagos sveria 5 tonas. Tokio šaukštelio ant stalo nepadėtum. Neišlaikytų. Be jokio vidujinės energijos šaltinio baltasis nykštukas palengva aušta ir amžiams atšala, it gestanti žarija. Graži, rami, netriukšminga žvaigždės mirtis.

Taip tyliai, ramiai pasibaigs ir mūsų žvaigždė, mūsų gyvybės palaikytoja Saulė močiutė. Kas sekundę ji sudegina šimtus milijonų tonų vandenilio, kad tik būtų mums šilčiau. Kartą vienas astronomas parašė, kad Saulė norėdama pripilti vieną stiklą vyno, išpila jo visą statinę. Bet dėl tokio jos beatodairiško gėrybių eikvojimo būgštaut neverta. Jai kuro užteks dar dešimčiai bilijonų metų.

Sunkaus svorio čempionas

Visai kita byla su masyviomis ar sunkaus svorio žvaigždėmis, kaip ta sprogusioji Sanduleak. Kai vandenilis branduoly sudega, pavirsdamas heliu, gravitacija stipriau suspaudžia branduolį, negu pas baltąjį nykštuką. Nuo spaudimo temperatūra pakyla iki 100 milijonų laipsnių. Įsižiebia vėl branduolinė reakcija. Helis jau tampa kuru ir virsta anglimi.

Temperatūra kyla toliau. Anglis branduoly virsta deguoniu, deguonis neonu, neonas siliciu, o šis geležim, ir žvaigždės mirtis jau čia pat.

Sprogusioje Sanduleak žvaigždėje truko keletas milijonų metų, kol vandenilis branduoly pavirto heliu. Heliui pavirsti anglimi reikėjo apie pusę milijono metų. Anglis degė keletą šimtų metų, neonas sudegė maždaug per metus, deguonis degė keletą mėnesių, o silicis pavirto geležim per porą dienų.

Aplink branduolį tuo tarpu formavosi didžiulės masės dujų. Prieš pat sprogimą žvaigždė tapo sluoksniuota, tartum koks svogūnas. Geležies branduolį supo dujos, kuriose dominavo silicis. Silicio sluoksnį supo deguonis, tada helis ir išoriniam sluoksny — vandenilis, kurs sudarė didžiausią žvaigždės masę.

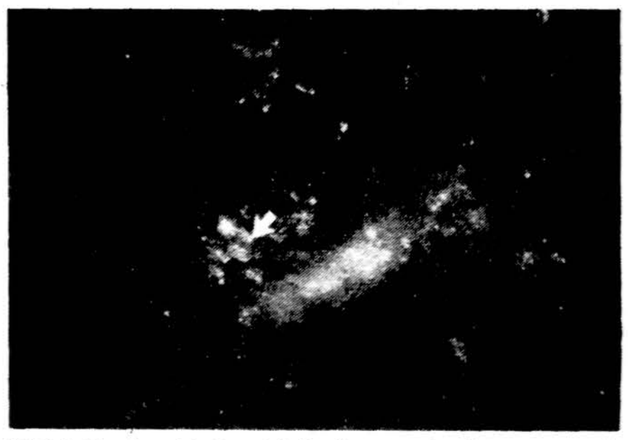

Didžiojo Magelano debesies galaktika, Toronto universiteto astronomo Ian Shelton fotografuota Čilėje 1987 m. vasario mėn. 24 d. Rodyklė nuotraukoje rodo supernovą 1987A. Regimasis jos šviesumas — 4.5. Tai šviesiausia supernova nuo 1604 metų. Mažas šviesos gniužulėlis truputį į kairę ir aukščiau nuo supernovos yra didžiulis Tarantulos miglynas.

Katastrofa

Geležis jau toks elementas, kad, nežiūrint, kokios temperatūros bepasiektų ir kokį spaudimą bepatirtų, nepradės branduolinės reakcijos ir tiek. Branduoline prasme jis nedega ir nesukelia vidinės radiacijos, kuri atsilaikytų prieš gravitaciją. Tuo tarpu branduolį supančiam silicio sluoksny branduolinė reakcija vyksta toliau. Silicis dega ir krauna daugiau geležies ant branduolio, kurs tokiu būdu didėja, didėja, kol pasiekia atsparumo ribą, kai savo paties ir visos žvaigždės gravitacijos nebeatlaiko. Branduolys staiga katastrofiškai sugniūžta. Sanduleak žvaigždėje tas sugniužimas truko vos vieną šimtąją sekundės dalį. Geležies protonai ir elektronai susijungė, sudarydami didžiulius kiekius neutronų ir neutrinų.

Gniuždamas branduolys pasidalija į dvi koncentrines dalis. Centrinė jo dalis gniūžta greičiau, pasiekdama atomo branduolio, o gal net ir didesnį tankumą, ir staiga sustoja, nebegalėdama toliau gniužti. Atsilikusi išorinė branduolio dalis atsimuša į nuostabiai kietą centrinę dalį ir sukelia galingą šoko bangą, kuri dideliu greičiu sklinda iš branduolio išorėn ir išmeta erdvėn visus branduolį supančius žvaigždės sluoksnius. Šie, laikui bėgant, išsisklaido, palikdami tik debesėlius, supernovos liekanas. Jų centre pasilieka masyvus, tankus branduolys — neutroninė žvaigždė. O gal kartais, kai kurių mokslininkų manymu, ir gravitacinis verpetas (black hole).

Supernovos pasiuntiniai

Iš kur astronomai sužino tokias intymias neprieinamos supernovos detales? Žinoma, daug padeda teleskopas su fotografine plokštele, spektroskopas, radijo ir kt. bangos. Bet tai dar ne viskas.

Minėjome, kad geležies branduolys gniuždamas pagamina nepaprastai didelius kiekius neutrinų. Tai labai įdomūs padarėliai — subatominės dalelytės. Jie neturi masės (arba labai, labai mažai) ir jokio elektrinio įlydžio. Be to, jie labai neramūs. Vos tik susidarę supernovos branduoly, lekia į visas puses šviesos greičiu. Jie nuostabiai skvarbūs. Jokie dulkių ar dujų debesys, jokios jų kely pasitaikančios medžiagos, kad ir kiečiausios, jų nesulaiko. Jie pereina viską, lyg nieko nebūtų.

Sanduleak žvaigždei sprogus, apie 10 bilijonų neutrinų perlėkė per kiekvieną žemės kvadratinį centimetrą, žinoma, ir per visus žmones, gyvūnus ir augalus.

Toks gausus neutrinų antplūdis rodo, kiek daug jų buvo pagaminta supernovos centre. Skaičius neįsivaizduojamas. Manoma, kad apie 10^{58}, t.y. vienas su 58 nuliais.

Neutrinų plūdimo kryptis buvo iš pietų į šiaurę. Jie perėjo visą Saulės sistemą beveik stačiu kampu planetų orbitoms, nes Didysis Magelano debesis guli arti pietinio galaktikos poliaus. Dabar neutrinai keliauja Slibino žvaigždyno link, sudarydami tiksliai apvalią pūslę daugiau kaip 300,000 šviesmečių skersmens, taigi apimančią visą Paukščių taką, bet tik keleto šviesos sekundžių storio.

Šie neutrinai tad neša erdvėn žinių, kas darosi žvaigždėje, kai ji sprogsta. Jie gyvybiškai svarbūs supernovų fizikoj ir aplamai astrofizikoj.

Nepagaunamųjų medžioklė

Bet kaip tuos neutrinus pagauti ir prakalbinti, jei jie lekia kaip

(Nukelta į 3 psl.)

Vargas tiems, kurie nuo Manęs atsitolino

EGLĖ JUODVALKĖ

Penktadienis, rugsėjo 16, Chicagos Jaunimo centro didžioji salė.

Paramstykite kryžių,
Sulopykit stogus suirusius
Ir išveskite gyvulius iš bažnyčių,
o choleros!
Sukalbėkit poterius už save ir
už mirusius.
Vargas tiems, kurie nuo Manęs
atsitolino.

Žodžiai — poeto Sigito Gedos, interpretacija — aktoriaus Regimanto Adomaičio. Įspūdis — milžiniškas. Šie, Santaros-Šviesos federacijos iš Lietuvos iškviesti svečiai, abu Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariai, kalbantys atvirai ir drąsiai, džiugino išeiviją tiek savo talentais, tiek atstovavimu tai dvasiai, kuri dabar yra apėmusi tautą tėvynėje. Nors Geda ne visai išeivijai žinomas savo poezija, kuria, beje, gėrisi įvairios Europos tautos, bet kažin, ar beliko lietuvis, nematęs liepos 9-osios susibūrimo Vingio parke vaizdajuostės ir negirdėjęs jo ten sakytos kalbos. Rečitalis Jaunimo centre buvo reta proga susipažinti su poetu ir jo kūrybiniu žodžiu. Sigito Gedos poezija, ar bent tos eilės, kurias jis skaitė Chicagoje, kupina Lietuvos – jos praeities, istorijos pamokų, pasižymėjusių žmonių, paralelių su dabartimi. Aštrus, tiesus jo žodis — paskata ir viltis.

Lietuvos Akademinio dramos teatro aktorius Regimantas Adomaitis sudarė galimybę salėje susirinkusiems gal 400 žmonių gėrėtis seniai negirdėta Vinco Krėvės „Vakarine giesme". Gyvenimo ironija, kad kalbėdamas apie nuostabios karalaitės dainelės žavų skambesį, aktorius turėjo varžytis su choristais, kurie kitokias dainas repetavo Pedagoginio instituto kambariuose. Adomaitis susirinkusiems perdavė monologus iš Justino Marcinkevičiaus dramų „Mindaugo" ir „Mažvydo". Kiek neįprastas ir mažiau pasisekęs buvo dialogas iš „Mažvydo", kurį Adomaitis atliko, nesistengdamas sukurti du skirtingus personažus, o pasitenkindamas jų pasisakymų atskyrimu vardais. Tokiam rečitaliui geriau būtų tikę monologai, ar eilėraščiai, ar prozos kūrinių ištraukos, nors aktorius sakė, kad jis paprastai nedeklamuoja. Ir tai kažkokia ironija, nes jis geriausiai pasirodė, perduodamas Sigito Gedos eilėraštį, leisdamas galingam balsui aidėti didžiulėje salėje.

Po Gedos ir Adomaičio rečitalio ir trumpos pertraukos Liūtas Mockūnas vadovavo pokalbiui su jais apie Lietuvos persitvarkymo sąjūdį. Čikagiečiams buvo sudaryta patogi proga palyginti jų nuoširdumą su ne per seniausiai vykusiu pokalbiu su kitu Iniciatyvinės grupės nariu, Algimantu Čekuoliu. Paklaustas, kaip jisai įsijungė į Sąjūdį, Sigitas Geda atsakė, kad įkrito į jį, kaip musė į barščius. Surimtėjęs nurodė, kad Sąjūdis yra lietuvių tautos bandymas atsikratyti stalinizmo ir stalinistų, pabandyti sukurti teisinę, juridiškai pagrįstą valstybę, kur žmonės nebūtų taip žiauriai niekinami, žeminami, nugyventi, apnuodyti ir palikti likimo valiai.

Kaip ir Santaros-Šviesos suvažiavime, Adomaitis pavergė susirinkusiųjų širdis, pasakydamas, kad jis norėtų savo trims sūnums užtikrinti teisę vartoti lietuvių kalbą savo žemėje, švarų orą ir vandenį. Publika plojimais sutiko Adomaičio sūnų vardus — Vytautas, Mindaugas, Gediminas. Kalbėtojai paryškino skirtumus tarp Lietuvos laisvės lygos, kuri, pasak jų, yra saujelė pasišventusių žmonių, veikiančių už įstatymo ribų, ir Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio, kuriame susitelkusi Lietuvos inteligentija, ryškios asmenybės. Kadangi Sąjūdis yra masinis ir veikia įstatymo ribose, su juo labiau turi skaitytis valdžia bei kiti organai. Pažymėtina, kad svečiai pranešė, jog nuo spalio pirmos duotas leidimas siųsti knygas iš užsienio į Lietuvą, bet ragino tai išbandyti, pasiunčiant vieną, kitą knygelę ir žiūrint, kas bus. Abu svečiai, Sigitas Geda ir Regimantas Adomaitis, po oficialiosios dalies atsakinėjo į klausimus iš salės.

Po poeto Sigito Gedos ir Lietuvos Akademinio dramos teatro aktoriaus Regimanto Adomaičio rečitalio 1988 m. rugsėjo mėn. 16 d. Jaunimo centre, Chicagoje, vyko Liūto Mockūno vadovaujamas pokalbis su svečiais – Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės nariais. Iš kairės: Sigitas Geda, Liūtas Mockūnas, Regimantas Adomaitis.

Nuotrauka Jono Kuprio

• **Įvykiai Lietuvoje ir mes** – šiemetinio, kaip tik dabar Chicagoje vykstančio, Ateities akademinio savaitgalio tema. Šiandien, spalio 1 d., Jaunimo centre kalbės Viktoras Nakas, Daina Kojelytė ir Vytautas Skuodis, rytoj, spalio 2 d., Ateitininkų namuose, Lemonte — dr. Vytautas Bieliauskas, inž. Pilypas Narutis ir dr. Aleksandras Štromas. Sekmadienio programa prasidės 12 val.

T. S. Eliotui 100 metų

T. S. Eliot (1888 - 1965)

TUŠČIAVIDURIAI ŽMONĖS

Mister Kurtz – jo nebėr.
Skatiką seniui Guy.

I

Mes sutrūniję žmonės
Tuščiaviduriai žmonės
Mes glaudžiam vienas prie kito
Iškimštas galvas. Deja!
Sausais abejingais žodžiais
Mes kalbinam vienas kitą
Ir tas kuždesys beprasmis
Lyg vėjo tylus šnaresys žolėje
Lyg žiurkių duslus krebždesys rūsyje
Tarp stiklo skeveldrų ir smėlio

Beformis vaizdas, bespalvis šešėlis,
Sustingus jėga, sukaustytas mostas;

Kas nesvyruodamas
Žengė į kitą mirties Karalystę
Atsimins gal ne mūsų nuodėmes
O geriausiu atveju minią
Sutrūnijusių
Tuščiavidurių žmonių.

II

Akių nedrįstu sutikti sapne
Mirties sapnų karalystėj
Akių nėra:
Tėra spinduliai ir vėsa
Kolonos trupa aikštėj
Ir medžiai siūbuoja
Ir klausa
Kada vėjas dainuoja
Pagauna balsus toliau nei žvaigždės
Beveik užgesus šviesa.

Tenebūsiu arčiau
Mirties sapnų karalystėj
Tave prašau
Nekasdienio rūbo ir kaukės
Žiurkės odos, varno sparnų, sukryžiuotų ramentų
Kad svyruočiau, barškėčiau
Kai vėjas virš lauko skrenda
Nereikia arčiau —

Tik ne tas galutinis artumas
Sutemų karalystėj

III

Mirties šalis
Erškėčių šalis
Akmeniniai stabai
Stūkso ir laukia maldos
Ir negyvėlio rankos tiesias toli
Kur gęsta žvaigždžių tolimiausia šviesa.

Gal šitaip
Anoj mirties karalystėj

Gūdžioj vienatvėj
Bundam iš sapno
Ir sklidinos lūkesčio
Bučiuoti ištroškusios lūpos
Kužda maldą trupančiam akmeniui.

IV

Akys ne čia
Akių čia nėra
Čia klonis, kur gęsta žvaigždės
Tuščiaviduris klonis
Prarastų karalysčių trupančios žiotys

Galutinio artumo rate
Ieškom vieni kitų
Ir šnabždančios lūpos
Nutyla ties upės paplautu krantu

Praregėsim, jei
Pasirodys akys
Amžina žvaigždė
Daugialapė rožė
Mirties sutemų karalystėj
Tuščių žmonių
Paskutinė viltis

V

Šitaip šokam aplink erškėtį
Aplink erškėtį aplink erškėtį
Šitaip šokam aplink erškėtį
Penktą valandą ryto.

Tarp tikėjimo
Ir tikrovės

Tarp paskatinimo
Ir veiksmo
Krinta Šešėlis

Nes Tavo yra Karalystė

Tarp sumanymo
Ir kūrybos
Tarp geidimo
Ir atsiliepimo
Krinta Šešėlis —

Gyvenimas ilgas

Tarp troškimo
Ir išsipildymo
Tarp galėjimo
Ir esimo
Tarp esmės
Ir nusileidimo
Krinta Šešėlis

Nes Tavo yra Karalystė

Nes Tavo
Gyvenimas
Nes Tavo yra

Šitaip ir baigias pasaulis
Šitaip ir baigias pasaulis
Šitaip ir baigias pasaulis
Ne sprogimu, o klyksmu.

Vertė **TOMAS VENCLOVA.**

Praėjusį pirmadienį, rugsėjo 26 dieną, visas literatūrinis pasaulis šventė anglų-amerikiečių poeto **Thomas Stearns Eliot** šimtąjį gimtadienį. Daugelio jis laikomas pačiu žymiausiu šio šimtmečio poetu, davusiu išraišką mūsų laikų žmogaus sampratos krizei, nerimui ir nevilčiai, o vėlesnėje jo kūryboje — transcendencijos ilgesiui, galbūt jos nuojautai, kylančiai iš laiko, vietos, atminties ir sąmonės poetiško apmąstymo. Čia spausdinamas „The Hollow Men" (1925), kurio vertimas paimtas iš Tomo Venclovos knygos *Balsai* (Chicago: Ateities literatūros fondas, 1979), tam tikra prasme ženklina tą perėjimo tarpsnį poeto vaizduotėje.

Žvaigždės mirtis

(Atkelta iš 2 psl.)

patrakę per visas medžiagas ir nesileidžia sustabdomi? Laimei, yra detektorių, kurie suseka net ir neutrinus. Tai didžiuliai tankai, pilni specialiai išgryninto vandens, įrengti giliai po žeme, kad jų nepasiektų kosminė radiacija. Vien tik neutrinai. Tankų sienos iškloto fotoelektrinėmis celėmis.

Didelė gausybė neutrinų perlekia per tuos tankus, visai neužkliūdami vandens atomų. Bet pasitaiko, kad kai kurie iš tos gausybės vis dėlto stukteli protoną vandeny. Tuomet, kaip mažytis meteoras, pasklinda vandeny silpna, tamsiai mėlyna švieselė, vadinama Cerenkovo radiacija, kuri išduoda pralėkusį neutriną. Fotoelektrinės celės tą švieselę tuoj užregistruoja.

Du tokie detektoriai pačiupo 19 neutrinų, atskridusių tiesiai iš 1987A supernovos. Kamiokande II detektorius užregistravo 11 neutrinų ir IMB — aštuonis. Per pastarąjį, skaičiuojama, perlėkę kokie 300 milijonų supernovos neutrinų.

Kamiokande II įrengtas 3,000 pėdų žemės gilumoje, Kamuoka kasyklose, Japonijoje. Tanke telpa 3,000 tonų vandens ir yra 948 fotoelektrinės celės. IMB (Irvine-Michigan-Brookhaven) detektorius įrengtas apie 20 mylių į rytus nuo Clevelando, Morton druskos kasyklose, 2,000 pėdų po žeme. Tanke yra 8,000 tonų vandens ir 2,048 fotoelektrinės celės. Nelaimei, supernovos pasirodymo metu, dėl elektros tiekimo sutrikimų, 512 celių neveikė. Tai šiek tiek sumažino detektoriaus jautrumą.

Pasiuntiniai kalba

19 neutrinų nėra daug. Bet ir tas nedidelis jų būrelis daug pasakė. Jie džiugiai nustebino astronomus, kad taip tiksliai neutrinų stebėjimo duomenys sutapo su teoretinėm išvadom. Iš tų neutrinų išvesta supernovos temperatūra — apie 50 bilijonų Kelvin laipsnių, o pačiam centre apie 200 bilijonų. Per tas kelias jų sklidimo sekundes supernovos neutrinai išspinduliavo energiją, maždaug 1000 kartų didesnę už Saulės, kurią ji išspinduliavo per visą savo gyvenimą, t.y. per 10 bilijonų metų, arba Paukščių takas per 10 metų. Medžiagos kiekis, kurs buvo supernovoje paverstas energija, prilygo dešimtadaliui Saulės masės arba 33,000 Žemės masių. 99% tos energijos pasklido neutrinų forma ir tik maža jos dalis, gal koks šimtadalis procento, panaudota regimajam šviesos efektui sukelti. Įsivaizduokime, jei galėtume neutrinus matyti. Koks didžiulis šviesos gniužulas būtų tada pasirodęs Pietų pusrutulio padangėje. Turbūt nustelbtų visą Didįjį Magelano debesį.

Neutrinai taip pat leido nustatyti ir žvaigždės skersmenį: apie 200 milijonų km. Tai trečdaliu daugiau, negu Žemės-Saulės atstumas. O likęs branduolys, kaip skaičiavimai rodo, virtęs vos 10-20 km rutuliu, kurio masė beveik pusantro karto didesnė negu Saulės.

Daug daugiau detalių sužinotume, jei sulauktumėm supernovos arčiau, pačiam Paukščių take, už kokių 16,000 šviesmečių. Tada kiekvienas detektorius galėtų pagauti bent po 1000 neutrinų signalų. O 10 kartų artimesnė supernova duotų nemažiau kaip po 100,000 signalų. Tai būtų džiaugsmo teoretikams. Drauge ir kieto darbo.

Yra ir kita sprogstančių žvaigždžių rūšis. Tai vadinamoji nova. Skirtumas tarp novos ir supernovos labai didelis. Novoje sprogimas įvyksta žvaigždės atmosferoje, jos pačios iš esmės nepakeičia ir nesunaikina. Novos sprogimas gali pasikartoti toje pačioje žvaigždėje. Tuo tarpu supernova, kaip matome, žvaigždę negailestingai sudrasko. Lieka tik žirniukas erdvėje.

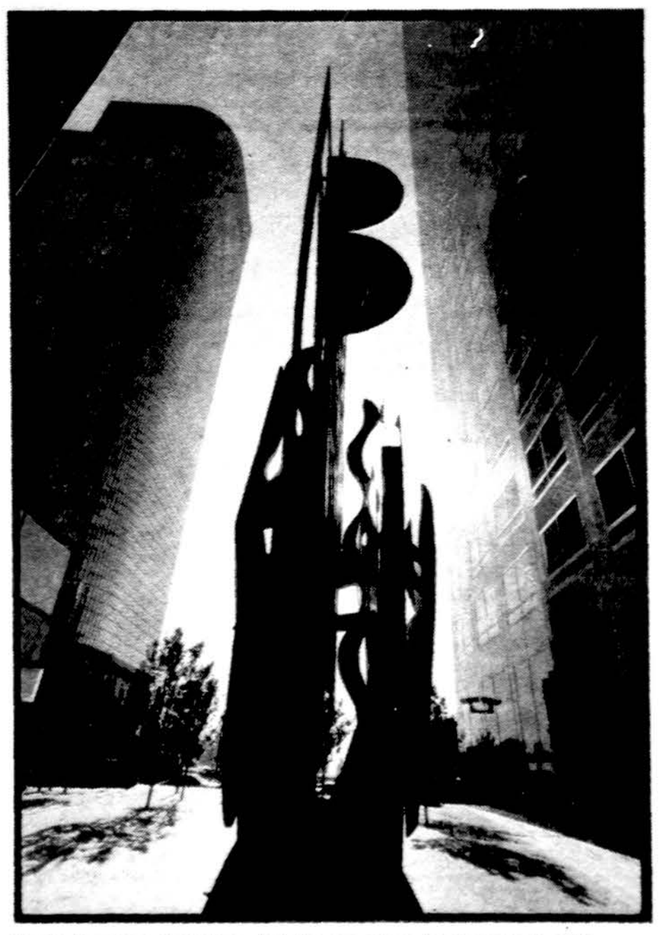

Louise Nevelson skulptūra „Nakties buriė" Los Angeles mieste, 1987.

Nuotrauka Algimanto Kezio

Iš rengiamos 17-osios Lietuvių fotografų metinės parodos, kuri vyks nuo 1988 m. spalio 21 iki 30 dienos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Parodos konkurso tema – „Miestas".

PEN kongresas

(Atkelta iš 1 psl.)

klystantys ir gal ne visada geros valios žmonės. Tačiau laikausi požiūrio, kurį suformulavo bene Voltaire: „Nors griežtai nesutinku su tavo nuomone, padarysiu viską, kad tu galėtum ją išreikšti". Todėl dalyvavau amerikiečių PEN centro akcijoje, skirtoje tiems rašytojams paremti. Korėjos valdžia dėl tos akcijos, švelniai kalbant, nereiškė pasitenkinimo, bet davė suprasti, kad rašytojai bus paleisti po olimpiados. Beje, akciją objektyviai nušvietė Seoulo laikraščiai (kažin, ar tai būtų įmanoma komunistiniame krašte?).

Lankiau ne tik Seoulą ir Panmunjom, bet ir kitas Korėjos vietas: o tas kraštas tikrai egzotiškas, primenąs Japoniją, tik žymiai mažiau suvakarietintas, taigi žymiai geriau išsaugojęs savo tradicijas — budistines, konfucijoniškas, netgi pagoniškas. Teko duoti interview Seoulo dienraščiui *Chosun Ilbo*, išeinančiam dviejų milijonų egzempliorių tiražu; be to, skaičiau paskaitą apie Baltijos valstybes, jų dabartinę padėtį ir aspiracijas Seoulo Yonsei universitete. Paskaitos klausėsi ir studentai iš kitų Azijos šalių — iš viso gal šimtas klausytojų. Apie mūsų reikalus jie nusimano geriau, negu galėtum tikėtis — iš dalies dėl to, kad specializuojasi politiniuose moksluose, iš dalies dėl tenykščio legendarinio darbštumo, iš dalies dėl to, kad Korėjos laikraščiai šiandien pilni žinių apie demonstracijas Vilniuje, Rygoje ir Taline, apie Ignalinos elektrinę ir taip toliau (na, žinoma, ir apie Arvydą Saboną).

Literatūra, kaip muzikos etiudai

Vizijos Algimanto Bučio romane „Tremtis"

PETRAS MELNIKAS

Algimantas Bučys. TREMTIS. Romanas. Vilnius: Vaga, 1987.

*

„Rašau tau iš viešbučio. (...) Pagaliau aš čia, kalnuose. (...) Tiesa, turiu tavo adresą. Ten, kai visi išsiskirstė, liko šviežias žemių kauburys, apdėtas žaliais vainikais ir gyvom gėlėm. Bjauriai rusvai dažytą karstą su tavim viduje užkasė beveik po beržu" (p. 6).

Taip rašo autoavarijoj žuvusiai savo žmonai Martynas Algimanto Bučio romane *Tremtis*, įkvėptame lyg „naujojo romano", lyg Sartre'o ar Thomas Manno *Magiškojo kalno*.

Kompiuterininkui Martynui po avarijos ir laidotuvių nerimstant, draugas Lietuvoj padovanojo kelialapį, ir Martynas, pasitrankęs traukiniu užsienyje, sustojo nežinia kurioj valstybėj. Lyg Makedonijoj, lyg Ispanijoj, nes kreipiamasi „senjore", bet skaitytojui nepasakoma, kur. Gal tokiu būdu rašytojas turi laisvę savo vaizduotei, kuri knygoje yra tiesiog be ribos, kaip muzikoj.

Romane žmonos, kurią mylėjo, tragedija, poilsis kalnuose, vizijos, sapnai, legendos, naujai sutikta gražuolė Akmėja ir pafilosofavimai apie žmogaus egzistenciją yra supinti labai laisvai, atrodo, laisviau ir negalėtų būti. O gale, grįžtant lėktuvu į Lietuvą, sakoma „viską išsigalvojau", taip nebuvo.

Tai fantazija, lyg paremta žmonos netekimu ir gyvenimu viešbuty. Nežinia, kiek išsigalvota, ir rašoma pakiliais, iškilmingais sakiniais. Rašoma ir apie etiką, politiką, dorą ir visuomenines problemas. Aišku, galvoji skaitydamas, kadangi Martynas neseniai neteko žmonos, ją mylėjęs, leistina jam ta fantazija, kančia ir noras raštu kalbėti mirusiai profesorei žmonai, prisiminti gyvenimą kartu, meilę, ginčus, o taipgi paliktą savo kraštą, Lietuvą, kuriame randa daug neigiamybių, bet dar daugiau užsieny.

Smulkiai aprašomas viešbutis. Martynas vienišas, nėr su kuo kalbėti ten, lyg tremtyje, bet autorius perskelia Martyno asmenybę į dvi dalis, ir jis su ta, kurią mato veidrodžiuose bare ar kambary, ginčijasi apie aukštus idealus. Besivalkiodamas kalnuose, randa pūvantį lavoną, nepraneša policijai, bijodamas tardymų, ir sužino iš baro patarnautojo, kad čia dingsta žmonės, tik pasai lieka viešbučio seife. Gale paaiškėja, kad tas lavonas yra jo paties „antroji pusė".

Algimantas Bučys

Įterpta legendiškų etiudų:

1) Maudydamasis kalnų akmenuotame upelyje Martynas pamato nuogą, paslaptingą moterį. Jis ją restorane angliškai užkalbina, diskotekoj šokdina, ir jie karštai mylisi jo kambary. Per ją jis pradeda užmiršti savo mirusią žmoną. Gražuolė yra graikišku vardu, Akmėja, ir gale sužinoma, kad ji pažadėta vietinės mafijos vyrui.

2) Vienuolynas ir bažnyčia, kuriuos netikintis Martynas lanko. Vienuolis aprodo ir veda į požemį, kur Martynas *turi* ką nors pasirinkti iš sukrautų brangenybių, bet jis kukliai pasirenka tik uogas, ne turtus.

3) Akmens Žmogus. Pradžioj jis neva žudo kalnuose paklydusius turistus. Vėliau Akmėja kalnų urve parodo jo statulą.

4) O gale, sapnas. Akmens Žmogus su Nuodėmklausiu ir Atpildu tardo, teisia Martyną ir pasmerkia mirti 4:29 val. ryto, bet Martynas neria į kalnus, ir yra pažadinamas, nes atėjo laikas jam išvažiuoti iš viešbučio.

Pasaulis ir kosmosas Martynui pilnas paslapčių, įvairių nesuprantamų religijų, legendų, žiaurybių. Jis norėtų, kad visa būtų paprasta, kaip pratęs savo matematikos, robotų ir kompiuterių darbe. Dėl to ginčijasi su mirusia žmona. Ir dabar – monologuose pats su savim. Kaip matematiką, jį kankina legendos, religiniai papročiai. Kaip modernus žmogus, jis negali nuo to pasprukti, vos neprarasdamas savo vaizduotėj gyvybę, kankinamas fantazijose ir haliucinacijose. Mirtimi jam grasina požemiuose vienuolis:

„... ir supratau, kad joks čia rūsys – čia didelis karstas ir dabar aš norėčiau ištrūkti kuo greičiau iš to akmeninio, varinio, auksinio ar sidabrinio karsto.

Gal ir juodasis palydovas kažką pajuto, nes vėl primygtinai pakartojo, kad privalau pasirinkti širdžiai artimą daiktą:

— Kitaip iš čia išeit negali!" (p. 119).

Iš Lietuvos į užsienį atvažiavęs, jis čia jaučiasi kitoks ir bijo visų, teroristų, Akmens Žmogaus. Visi lyg jo priešai, išskyrus iš dalies moteriškąją lytį – Akmėją, kurią jis moko lietuviškai, tačiau nepasiūlo jai kartu į Lietuvą važiuoti. Neranda užsieny sau tikėjimo, Dievo, net karštis (120 Fahrenheito laipsnių) jį nervina ir varo iš proto.

Tad ko čia atvažiavo? Čia viskas blogai. Kai romano priešpaskutiniuose puslapiuose sapne Atpildas jam praneša mirties valandą, Martynas iššoka pro langą į kalnus, bet jį randa, norėdami pribaigti, šaudydami žirniais iš vamzdelių, ir jis pradeda nykti:

„... mano kūnas, nespėjęs net padoriai pamėlynuot, ėmė stebėtinai sparčiai gelst ir džiūt, ir va jau dievulio išlenkti šonkauliai gražiai matos pro tamsiai gelsvą ir, atrodo, baisiausiai įtemptą odą, šiek tiek šviesesnę ties strėnom, ir va jau gležna žolė ima dengt kairiąją pėdą ir kairiąją ranką, nagais įsikirtusią į rusvas dulkes..." (p. 169).

Visa tai atrodo kaip ateisto baimė mirties (kuri ištiko jo žmoną), baimė nesuprantamo užsienio arba savotiškas „memento mori" – atmink, kad visi miršta. Kadangi romanas parašytas „nouveau roman" – naujojo romano forma, tai galima tik spėlioti, nes pačiam gale sakoma, kad viso to nebuvo:

„Jokių atostogų.
Jokių kalnų.
Jokios Akmėjos.
(...) Viską išsigalvojau" (p. 175).

„Tik iš kur ta apyrankė ant kairiojo riešo?", kurią Akmėja padovanojo, klausia kompiuterininkas Martynas, įdomiai prifantazavęs, prirašęs lyg muzikos etiudų ir visus juos gale paneigęs ir išsižadėjęs, kaip Vidmantė Jasukaitytė *Stebuklingoje patvorių žolėje*, sakydama „taip nebuvo" ar Icchokas Meras *Striptizo* pabaigoje aprašydamas, kaip jo herojus gale išvežamas į psichiatrinę ligoninę, ir tuo teigdamas, kad knyga yra tik išprotėjusio žmogaus padarinys. Naujasis romanas davė laisvę prozai, ir rašytojas, naudodamas šią formą, tampa poetu, muziku, mąstytoju ir perkrato savo pasąmonę tik pagal jam žinomą rašytojišką kodą.

Algimantas Bučys, gimęs 1939 metais Kaune, yra ir kritikas. Parašė studijas *Romanas ir dabartis* (1973), *Literatūros atvaizdai* (1979) *Literatūros savimonė* (1985). Yra išleidęs eilėraščių rinkinius *Prie skambančių plytų* (1963), *Aukštupiai* (1967), *Antiakimirka* (1977) ir romaną *Tik priešas tavo priešams* (1982).

Būkime pažįstami

Artėjančiame Margučio rengiamame koncerte spalio 2 dieną 3 val. p.p. Jaunimo centre programą atliks trys dainininkai. Vienas jų, Algis Valiūnas, yra pokario ateivių sūnus. Julianne Barnes ir Edward Zelnis – trečios kartos Amerikos lietuviai. Barnes ir Zelnis yra nematyti ir negirdėti lietuvių renginiuose, nors jiedu gimę ir auge Chicagoje. Kodėl gi niekas iki šiol neatkreipė dėmesio ir nepabandė juos įjungti į lietuvių gretas? Na, čia jau kita tema.

Julianne Barnes gimė Blue Island, Chicagos priemiestyje. Jos močiutė Agnes Yonelis (Janulaitis) dar reiškėsi lietuvių tarpe.

Julianne studijavo muziką ir dainavimą. Bakalauro ir magistro laipsnius įsigijo De Paul universitete. Studijų metu pradėjo dalyvauti dainavimo konkursuose. Nevengia konkursų ir baigusi mokslus. 1986 metais gavo Farwell žymenį, o tų pačių metų rudenį užėmė antrąją vietą Metropolitan operos regioniniame konkurse. Yra vaidinusi De Paul universiteto, Chamber Opera Co. bei Light Opera Works pastatymuose.

Studijuodama De Paul universitete ji gilinosi režisūroje. Režisavo Lyric Theater of Illinois statytą Mozarto operą „Cosi fan tutte". Taipgi ėjo režisierės pareigas Light Opera Works, Essential Opera ir De Paul universiteto operų ir operečių pastatymuose. Šių metų gegužės mėnesį Chamber Opera Co. pastatytoje operoje „Sevilijos kirpėjas" atliko Bertos vaidmenį. Dabar režisuoja Sigmund Romberg operetę „Dykumos daina" kurią stato Light Opera Works. Premjera bus gruodžio mėnesį.

Margučio rengiamame koncerte solistams akompanuos pianistas Manigirdas Motekaitis.

p. ptr.

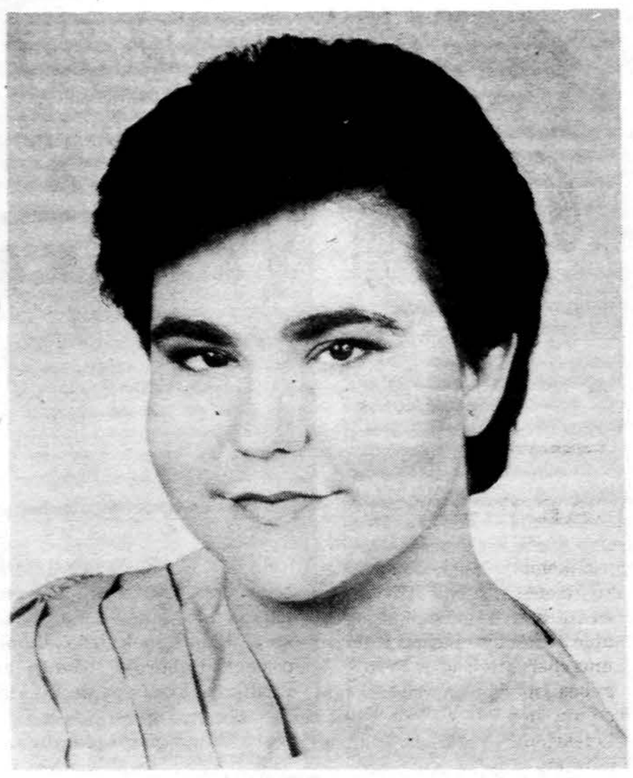

Solistė Julianne Barnes

Fleita ir klasikinė gitara

Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje

Šį rudenį Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Chicagoje, prasideda kamerinės muzikos koncertų serija. Jos tikslas – pristatyti lietuvius menininkus plačiajai Chicagos visuomenei Pirmąjį šios serijos koncertą, kuris įvyks ateinantį penktadienį, spalio 7 dieną, 7:30 v.v. muziejaus Gintaro salėje, atliks „Entr'acte" fleitos ir klasikinės gitaros duetas – Amy Hartman (fleita) ir dueto pradininkas Petras Aglinskas (klasikinė gitara). Jie gros J.S. Bacho, Pachelbel, Carulli, Ibert, Debussy ir kai kurių modernių kompozitorių kūrinius.

„Entr'acte" duetas gyvuoja nuo 1985 metų ir yra koncertavęs ne tik po Chicagą ir jos apylinkes, bet ir už jos ribų – Indianos, Iowos ir Ohio miestuose. Dueto nariams lygiai sava ir klasikinė, ir populiarioji muzika. „Entr'acte" repertuare yra Mozarto, J. S. Bacho, Debussy ir Ravelio bei kitų klasikų kompozitorių kūriniai, bet taip pat grojami ir Petro Aglinsko aranžuoti džiazo dalykai iš Dave Brubeck, Chick Corea ir Dizzy Gillespie to žanro kūrybos, Antonio Carlos Jobim bosanovos ir liaudies muzikos įkvėpti populiariųjų menininkų kūriniai, kaip, pvz., Dan Fogelberg ir „Rolling Stones".

Abu dueto nariai yra išsilavinę ir savo srityse pasižymėję muzikai. Amy Hartman pasiekė muzikos bakalauro laipsnį Cleveland Institute of Music ir muzikos magistro laipsnį fleitavimo specialybėje Northwestern universitete. Ji yra fleitininkė Illinois Philharmonic ir Lake Forest Symphony orkestruose, taip pat groja kaip solistė ir dėsto muziką.

Petras Aglinskas baigė muzikos studijas bakalauro laipsniu De Paul universitete, kur specializavosi gitaros srityje. Muzikos magistro laipsnį iš kompozicijos įsigijo Northwestern universitete, kur 1983 metais jis laimėjo „Honors' Concert Award" už kompoziciją, kas buvo proga jo parašytam simfoniniam veikalui „Karnyzas Paneling" būti viešai atliktam. Aglinskas reguliariai kviečiamas pasirodyti New Music Chicago kasmetiniame pavasario festivalyje. Jis yra daug pasidarbavęs, suruošdamas premjeras daugeliui šiuolaikinių kūrinių gitarai, kaip solistas arba kartu su naująją muziką propaguojančiais ansambliais „Kapture" bei „The Loop Group". Ateinančių metų gegužės mėnesį Chicagoje įvyks jo daugiamedijinės roko operos „Tele-Kino" premjera. Veikalą stato „Kapture" ansamblis.

Per dail. Eleonoros Marčiulionienės parodos atidarymą Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, rugsėjo 16 dieną dailininkė su savo šeimos nariais: (iš kairės) dail. Aleksandras Marčiulionis, dail. Eleonora Marčiulionienė, dukraitė Kristina Murinaitė, duktė Daiva Murinienė ir Teisutis Murinas. Nuotrauka Jono Tamulaičio

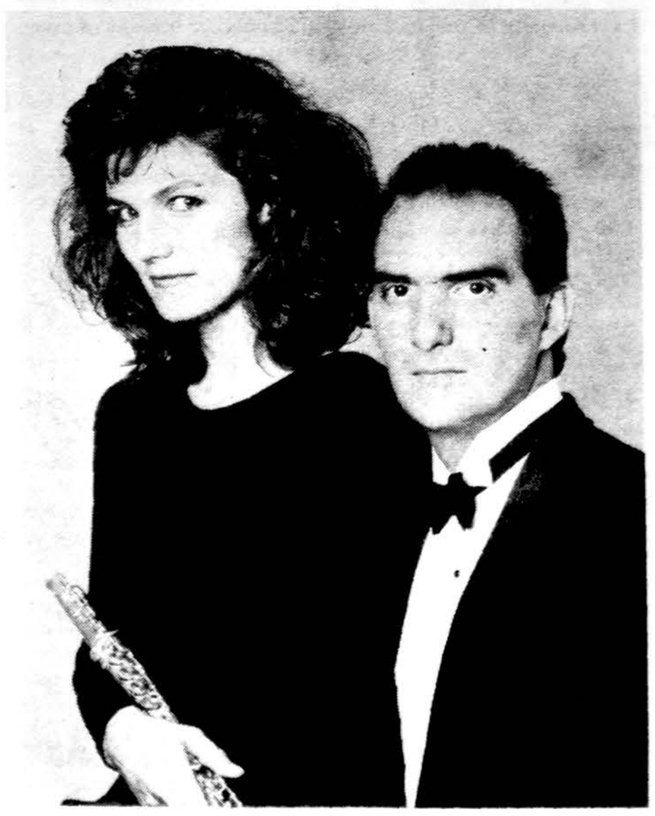

„Entr'acte" fleitos ir gitaros dueto nariai: Amy Hartmann ir Petras Aglinskas. Nuotrauka Mark Falkenberg

Chicagos teatruose

Dviejų vyrų drama

Didieji Chicagos dienraščiai, skelbdami sąrašus rekomenduotinų pamatyti vaidinimų, įrašė ir John Ford Noonan dramą „Some Men Need Help", kurią iki spalio 23 d. stato vienas iš geresniųjų Chicagos teatrų – Victory Gardens (2257 North Lincoln Avenue). Ši teatro grupė veikia nuo 1974 m. ir yra jau pastačiusi 143 dramas, kurių 75 buvo premjeros. Teatras stengiasi iškelti Chicagos talentus, kaip dramaturgus, taip ir aktorius.

Šios dramos pavadinimas kiek sugestyvus, bet ji turi gerą mintį (nors ir pasimaišo šiek tiek joje vulgarumo). Vaizduojamas jaunas ryšių skyriaus viršininkas Hudley T. Singleton III, alkoholikas, gyvenąs užsidaręs nuo žmonių.

Juo susidomi kaimynas italas Gaetano Altobelli ir būtinai ryžtasi jį gelbėti, ypač kad tas alkoholikas sudarė kiek sunkumų jo žmonai ir sūnui. Kai įkalbėjimas negelbsti, išneša alkoholiką gydymui ir tas pasitaiso, išreikšdamas dėkingumą ir draugiškumą kaimynui nuoširdžiu apsikabinimu. Iš kaimyno jis išmoko ir maldos. Vaidinimo slinktis gyva, perpinta sąmoju ir humoru, tokiais posakiais, kaip: „Tu turi mokslą, o aš smegenis". Publikos nusikvatojimai dažni. Nuostabu, kaip tą dviejų veiksmų dramą išveža tik du aktoriai, parodydami didelį savo įgudimą. Tai Ed Blatchford (Hudley T. Singleton III) ir Dennis Farina (Altobelli). Šis žinomas ir televizijos vaidinimais.

Labai geras, patyręs režisierius Dennis Zacek. Autorius Noonan laimėjęs kelias premijas, dėstęs Yale, Villanova, Iowa universitetuose. Jo drama apie moteris „A Couple White Chicks Sitting Around Talking" Manhattano Astor teatre išsilaikė net per 540 spektaklių.

Juoz. Pr.

Laiškas redakcijai

Labai ačiū už Jūsų malonų liepos 29 d. laišką ir už „Draugo" kopiją. Mėginu analizuoti Grybausko vertimą su žodyno pagalba. Aš dalijuosi Jūsų optimizmu dėl naujos rūšies santykių tarp lenkų ir lietuvių ir džiaugiuosi girdėdamas, kad esu tam padaręs savo kuklų įnašą.*

Su geriausiais linkėjimais,
Czesław Miłosz

* Siunčiant poetui Česlavui Milošui 1988 m. liepos 16 d. *Draugo* numerį, kuriame buvo išspausdintas jo „Miestas be vardo", išverstas Almio Grybausko, pridėtame laiške trumpai painformuota, kokiu būdu vertimo tekstas *Draugą* pasiekė, kad jis taip pat išspausdintas 1988 m. *Poezijos pavasaryje* (iki šiol Česlavo Milošo kūrybos nebuvo leidžiama spausdinti Lietuvoje) ir pasidalinta pergyvenimu Lenkijoje, kur sutiktas jaunimas Lietuvą atpažino jau ne iš mūsų kraštų bendros istorijos, o kaip nuostabią šalį, iš kurios kilęs Česlavas Milošas, „the poet".